

ARIETTA

cançons i danses amb instruments

M. Dolors Bonal

Arietta 2

Cançons i danses amb instruments

Il·lustració i disseny portada: Fina Rifà

1a edició: maig 2004

© **M. Dolors Bonal**

© **Drets d'edició: DINSIC Publicacions Musicals, S.L.**
Santa Anna, 10 Entl. 3a - 08002 Barcelona

Maquetació: Dinsic Gràfic

Imprès: Càlamo - Produccions Editorials
Via Augusta, 2 bis - Barcelona
tel. 93 238 81 76

Dipòsit legal: B-24.603-2004
ISMN: M-69210-229-8

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresa la reprografia i el tractament informàtic, així com també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec, resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita de l'editor o entitat autoritzada, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Distribueix: DINSIC Distribucions Musicals, S.L.
Santa Anna, 10, Entl. 3a - 08002 Barcelona
Telf. 93-318.06.05 - Fax 93-412.05.01
e-mail: dinsic@dinsic.com
www.dinsic.com - www.dinsic.es

“Arietta” és el nom d'un llibre de poemes de Maria Àngels Anglada, que a més de poeta era una gran aficionada a la música, i a la seva memòria dedico tota la col·lecció.

M. Dolors Bonal

Presentació

“Arietta” és una col·lecció de llibrets en la qual trobareu cançons, cànons, recitats i danses amb propostes d’acompanyaments instrumentals, experimentats durant molts anys i que poden fer els mateixos alumnes. No és cap llibre de text, només un ventall ampli de suggeriments útils, tant per a les escoles de música com per a les escoles generals de Primària i Secundària; només caldrà que l’especialista de Música o els professors de les escoles de música ajustin els temes i les dificultats a les possibilitats efectives dels seus grups, sense exigir-los més enllà de les seves possibilitats (ni que ho indiqui la partitura). No són els infants els qui s’han de sotmetre a una programació, i els professors de música hem de tenir la gosadia d’experimentar fora dels cànons establerts.

La llibertat didàctica no significa que el mestre pugui triar, entre molts, un llibre de text igual per a tots els alumnes. La llibertat didàctica, crec, es dona quan el mestre sap escollir lliurement textos adequats a la finalitat pedagògica que es proposa i no a un ordre imposat.

No hi ha activitat de la imaginació que no estigui lligada a l’experiència. Com més l’infant ha vist, escoltat, tocat i experimentat, tant més fecunda i significativa serà la seva imaginació creativa. La creativitat és una condició indispensable de l’existència i és un do que posseeixen tots els individus des de la infantesa. És un reserva d’energies que l’escola i els mestres tenim l’obligació d’aconduir i potenciar en el sentit del desenvolupament del nen.

Fer música en grup és la manera més efectiva, engrescadora, instructiva, social, democràtica, integradora i creativa que podem practicar. Aquesta activitat socialitzant comporta unes normes ètiques i estètiques a més a més de l’exercici de la memòria, fonamental en la formació de la intel·ligència, però aquesta no es pot desenvolupar si no s’alimenta la primera. “Recordar és entendre millor” diu J. M. Valverde.

Val a dir que si en la col·lecció “Arietta” el mestre té un repertori ampli on poder escollir lliurement, podeu estar segurs que la realització dels conjunts instrumentals comuniquen i provoquen a l’alumne una alegria i el gust per aprendre, actuar i descobrir. Cada classe de música hauria de ser una estona en què es produïssin “mil descobriments”, com diu Murray Schafer. Hem de tenir en compte que la música no s’ha només d’explicar, sinó que s’ha de fer i viure perquè sigui efectiva.

A la seva idea pedagògica: música, cant, paraula, ritme i moviment, Carl Orff va idear la possibilitat d’una pràctica instrumental des de les primeres edats. Amb el peculiar instrumental de què disposem, que no exigeix tècniques especials d’estudi, podem tenir els elements essencials que configuren qualsevol obra musical: els pedals, el baix i l’harmonia simple d’acords que ajuden a descobrir coneixements del llenguatge musical tot experimentant-ho activament.

Les instrumentacions que trobareu en aquesta col·lecció es basen molt en *ostinato*, els quals resolen més fàcilment la memorització a l’hora de tocar. Aquests models també poden ser complementats, transformats o simplificats pels mestres, o els mateixos alumnes, a l’hora d’improvisar.

El guió de cadascuna de les peces, només en forma indicativa, no té cap seqüenciació. Cada mestre ha de trobar la manera d’ensenyar-lo segons els nivells i les edats dels seus alumnes. Espero que us faci un bon servei i que us atreviu a fer-lo servir. No us en penedireu!

M. Dolors Bonal

No fa gaire, una persona que havia estudiat piano fa molts anys s'interessava per la manera com ensenyem música a l'Arc i el que ella anomenava "nous mètodes". Jo li explicava que comencem amb cançons populars que els nens i nenes canten, que els fem ballar, els fem escoltar i experimentar, i només molt més endavant anem introduint a poc a poc la lectura i l'escriptura. Però adonant-me de com resultava de superficial la meua explicació ràpida, li vaig dir: "És que ensenyar música és molt complicat" i ella va respondre: "Doncs jo trobo que llegir música és ben fàcil i no cal anar tan a poc a poc".

Continuo pensant que ensenyar música és difícil, molt difícil, i que l'únic camí és per mitjà de la mateixa música: fent música de debò des del començament. Però és importantíssim trobar el repertori i els mitjans adequats a cada moment. Els instruments que Carl Orff va dissenyar són un recurs molt útil des dels primers passos, i també més endavant, perquè permeten exercitar moltes de les habilitats necessàries, ajuden a la comprensió de les estructures formals, rítmiques i harmòniques, i permeten experimentar veritables vivències amb llibertat perquè no demanen un entrenament tècnic especial. Les cançons i danses catalanes han de ser el primer repertori per als nostres infants, i la publicació d'aquests arranjaments proporcionarà un bon gruix d'idees als mestres que els facin servir.

Vaig ser alumna de la M. Dolors Bonal a l'Arc i, tot i que vaig estudiar també amb diversos professors i en altres escoles, m'adono que moltes de les coses bàsiques les vaig aprendre amb ella gràcies al fet que sempre vam fer música de debò i amb el màxim rigor va acostumar-nos a ser autònoms i va encomanar-nos la seva passió.

Quan la M. Dolors diu: "No hi ha activitat de la imaginació que no estigui lligada a l'experiència. Com més l'infant ha vist, escoltat, tocat i experimentat, tant més fecunda serà la seva imaginació creativa", us asseguro que això és el que ella busca per si mateixa, perquè aquestes peces i tota la seva obra com a pedagoga de la música són fruit de la seva inquietud i curiositat per tot, absolutament tot, el que passa al món i del seu gran amor a les persones i a la música.

Mireia Hernández
Clavecínista i directora actual de l'Arc.

Explicació del signes

		Notació	Sons reals
CS	Carilló soprano		
CC	Carilló contralt		
XS	Xilòfon soprano		
MS	Metal·lòfon soprano		
XC	Xilòfon contralt		
MC	Metal·lòfon contralt		
XB	Xilòfon baix		
MB	Metal·lòfon baix		
T	Timbales		
F	Flauta		
	Triangle		
	Claus		
	Cascavells		
	Güiro		
	Pandereta		
	Pandero de mà		
	Bombo		
	Bongos		
	Caixa xinesa		
	Cymbal		
	Platerets		
	Maraques		
	Xinxines		

* Podeu trobar-ho escrit de les dues maneres.

La castanya (Pallars)

Animat

Introducció

Flauta o Carilló

Veü

C

MS
MC

XA1
XA2

MB

XB

molt greu

Vo-ra el foc tinc la mai - na - da que cas - ta - nyes fa tor -

Mare, vull casar-me (Concentaina, València)

Pausat

Introducció

Veü

1.Ma - re, vull ca - sar - me ma - re, no sé amb
 2.Si em ca-se amb u - na al - ta pa - reix un ge -
 3.Si em ca-se amb xi - que - ta l'hau - ré de cri -
 4.Si em ca-se amb cri - a - da ja sé lo que
 5.Si em ca-se amb be - a - ta què di - ran de

C

X

MB

2/4

El ball de nans de la Patum de Berga

Lleuger

F

CS

CC

XS

XC

MC

B

○

Ara vindrà Pasqua

Joiós i divertit

Veu

A - ra vin - drà Pas - qua en el mes d'a - bril, ei - xi - rà Ma -

C

Introducció

MC

MC

Campana

Aquesta matinada (pàg. 5)

Compàs de 3/4. És una cançó deliciosa, tant la melodia com el text. La dificultat rau en el complex ritme del text i que els acompanyaments, tret de la petita percussió, no són *ostinato*.

La castanya (pàg. 8)

És una dansa que es ballava per Tots Sants. Passaven a recollir les castanyes per les cases; un cop les tenien feien un gran foc a la plaça per torrar-les i fer participar a tothom en la dansa. És molt senzilla d'acompanyar i de ballar. En la segona part, quan entren els **X**, els recomanaria tocar amb baquetes dures.

La burriqueta s'és morta (pàg. 10)

Cal preparar l'orquestra. Essent de tonalitat de Sol menor, s'han de posar les làmines de Si bemoll als **MS** i el Fa i Re diesi al **MB**.

És una cançó burlesca i tant en la introducció com en tot l'acompanyament vol significar un tocar de campanes per la mort de la "burriqueta". Cal vigilar els dos últims compassos de canvi de 3/4, molt corrent en les cançons populars de l'Empordà. Alguna vegada el text no es correspon amb l'accent musical, també força freqüent en les cançons populars.

Mare vull casar-me (pàg. 13)

L'acompanyament dels **X**, si és massa difícil de memoritzar, es podria fer amb dos músics, quatre compassos l'un i quatre compassos l'altre.

El **baix** ha de ser molt rigorós i sòlid.

Des del "...la, la, la..." hi ha un canvi de timbre important; entren els **M** fent una contramelodia amb el cant.

La patum de Solsona (pàg. 17)

Té una introducció i dues parts. La 1a amb els **metalls i baix**, i en la 2a entren els **S**, fort i amb contundència per fixar bé el ritme de la dansa. Es pot tocar tantes vegades com calgui, segons les evolucions de la dansa.

La patatuf (pàg. 20)

L'origen del nom té a veure amb les picades de mans que es fan a l'inici de la dansa. És molt agraïda, fàcil i simpàtica de tocar i ballar. En finalitzar totes les evolucions dels balladors, aquests queden quietes mentre els instruments toquen la coda.

Ball de nans de la Patum (pàg. 23)

La Patum és una celebració i un espectacle de teatre popular i musical únic; d'arrels medievals, s'ha conservat intacte en el decurs dels segles amb tot el seu primitivisme ingenu i avalotat.

Consta de tres parts i tot i ser llarga no és gens complicada. La part més senzilla són els carillons i baixos.

Ara vindrà Pasqua (pàg. 28)

Té la característica de les repeticions. Tant en la melodia com en els acompanyaments dels **MC**. No és així amb la petita percussió, que serà la que li donarà caràcter.

Per donar més dinàmica a la cançó, es podria fer amb dos cors o cor i solista.

Índex

Aquesta matinada (Tradicional de l'Empordà / Ed. "El brau" de Ll. Albert / Figueres, 1994)	5
La castanya (Ball català. El Sac de danses / Hogar del libro / Barcelona, 1977)	8
La burriqueta s'és morta (Tradicional empordanesa / Ed. "El brau" de Ll. Albert / Figueres, 1994)	10
Mare, vull casar-me (Tradicional valenciana / comarca de Concentaina / Ed. Tres i Quatre / València, 1980)	13
La Patum de Solsona (Ball de Solsona / "Sac de Danses" / Ed. Alta Fulla / Barcelona, 1983)	17
La Patatuf (Ball del camp de Tarragona / "Sac de Danses" / Ed. Alta Fulla / Barcelona, 1983)	20
Ball de nans de la Patum (De la Patum de Berga / "Sac de Danses" El Risto / Ed. Alta Fulla / Barcelona, 1987)	23
Ara vindrà Pasqua (Tradicional valenciana / Crestomatia de J. Maideu / Ed. Eumo / Vic, 1992)	28